

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Selenburgova ulica št. 6, II. nadstropje. — Uradne ure za stranke so od 10. do 12. dopoldne in od 4. do 7. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogersko in Bosno K 10.40, polletna K 5.20, četrtletna K 2.60, mesečna K —.90; za Nemčijo celoletno K 12.—; za — ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 14.—.

ZARJA

Glasi slovenskega delovnega ljudstva.

„ZARJA“ izhaja v Ljubljani vsako sredo in soboto.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II. nadstropje, in uraduje za stranke vsak delavnik od 9. do 12. dopoldne in od 4. do 7. zvečer.

Inserati: enostopna petlet vrstica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Inserate sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo.

Reklamacije lista so poštne proste.

Stev. 854. V Ljubljani, v sredo dne 15. julija 1914. Leto IV.

Zakoni in grof Stürgkh.

Cesarski diplom od 20. oktobra 1860. pravi: „Vsled našega polnooblastja smo sklenili in zaukazali sledeči trajni in nepreklicni državni osnovni zakon, da bo za vodilo nam kakor tudi našim zakonitim naslednikom v vladah: **Pravico, dajati zakone, jih izpreminjati in razveljavljati, bomo izvrševali mi in naši nasledniki le s sodelovanjem zakonito zbranega državnega sveta.**“

Kaj zahteva zakon? Zakon od 21. decembra 1867. določa: § 11, odstavek 2.: Zato spadajo v delokrog državnega sveta:

b) Vse zadeve, tiče se načina kakor tudi reda in trajanja vojaške dolžnosti, **zlasti pa vsakoletnega dovoljenja števil nabornikov** . . .

c) **Določitev proračunov državnega gospodarstva in zlasti vsakoletno dovoljenje porabiranja davkov** . . .

d) Zakonodaja o osnovi organizacije sodnijskih in upravnih oblasti . . .

In kako izpolnjuje te zakone ministrski predsednik grof Stürgkh, zapriseženi čuvar državnih zakonov?

Stürgkh „poblašča“ vladu, ne da vpraša državni svet, za nabiranje rekrutov in pomnoži število nabornikov za 31.000 mož brez dovoljenja poslanske in gosposke zbornice.

Stürgkh „poblašča“ vladu, ne da ima dovoljenje od državnega sveta, da „pobira za čas od 1. julija do 31. decembra 1914 direktne in indirektno davke po obstoječih pravilih.“

Stürgkh „izda“ 1. junija odredbo, ki preobrazuje prav s temelja sodnijsko postopanje v nekaterih pravnih zadevah.

Kdo ščiti izvrševanje zakonov in ustavno državno življenje?

Ob nastopu vladanja priseže cesar ob navzočnosti poslanske in gosposke zbornice, da bo „izpolnjeval neomajno osnovne zakone kraljevin in dežel, zastopane v državnem svetu in da bo vladal v sporazumu s tem zakoni in splošnimi zakoni.“

Ministri prisežejo, da so odgovorni za ustavnost in zakonitost za vse v njihov delokrog spadajoče vladne akte.

Osnovni zakon od 21. decembra 1867. pravi o službeni prisegi vseh državnih uradnikov: „Vsi organi državne uprave morajo prisesti v svoji službeni prisegi, da bodo neomajno izpolnjevali državne osnovne zakone.“

Naši državni osnovni zakoni govore torej glasno in jasno, da je grof Stürgkh krivoprisežnik in da so vse njegove odredbe zadnjih mesecev neveljavne.

DR. OTO BAUER:

Draginja.

Poročilo za mednarodni socialistični kongres na Dunaju 1914.*

Draginja je mednarodni pojav. Na svetovnem trgu so padale cene blaga od leta 1874. do leta 1895., a leta 1896. so pričele naraščati po vsem kapitalističnem svetu in so vztrajale pri naraščanju. Če označimo cene živil leta 1900 s 100, tedaj so bile cene živil v naslednjih letih:

	1905	1908	1910	1911	1912
Avstralija . . .	101	106	103	103	116
Belgija . . .	110	116	122	128	132
Nemčija . . .	108	112	117	118	129
Francoska . . .	107	115	114	121	123
Angleška . . .	103	108	109	109	115
Italija . . .	100	106	112	114	111
Japonska . . .	132	136	132	138	—
Kanada . . .	111	129	135	136	151
Nizozemska . . .	102	107	115	117	123
Norveška . . .	100	109	108	111	119
Avstrija . . .	108	118	126	128	135
Rusija . . .	112	130	116	121	—
Španska . . .	109	103	—	—	—
Zed. države . . .	113	126	140	139	150

Teh številc ne moremo primerjati drugo z drugo kar povprek, ker so dobljene na podlagi različnih metod. Kljub temu pa zadoščajo, da ponazorijo naslednja dejstva:

1. Draginja je mednarodni pojav; zato jo je treba razlagati iz splošnega razvojnega pota kapitalizma.

2. Draginja se pojavlja v posameznih deželah v različni meri. Ta raznovrstnost je deloma posledica neenakih produktivskih in prometnih razmer v posameznih deželah, deloma pa posledica odredb državne zakonodaje in uprave.

Kapitalistični razvoj v zadnjih dvajsetih letih.

V gibanju cen blaga se zrcali najprej tempo kapitalističnega razvoja.

Ko so povzročili v letih petdesetih 19. stoletja novi zakladi zlate rude, odkriti v Kaliforniji.

* Mednarodno socialistično tajništvo mi je dalo nalog, da podam komisiji mednarodnega kongresa, ki bo razpravljala o draginji, pismeno predporočilo. Poročila o tem predmetu podata tudi Sidney Webb (Angleška) in Justo (Argentinijska).

niji in Avstriji, dalje velike zgradbe železnic in razvoj paroplovbe oni velikanski razmah kapitalističnega gospodarskega življenja, ki je šele s krizo leta 1873. nenadoma prenehal, je spremljalo viharno dobo kapitalističnega vzmeta hitro naraščanje cen blaga. Počasnejši razvoj industrije v letih sedemdesetih in osemdesetih je spremljalo padanje cen blaga na svetovnem trgu. Od srede let devetdesetih pa živimo v novi viharini dobi kapitalističnega vzmeta, ki jo zopet spremlja novo naraščanje blagovnih cen.

Hitrejši razvoj kapitalizma v zadnjih dveh desetletjih ima različne vzroke.

Razvoj tehnike je zlasti napredoval v zadnjih desetletjih izredno hitro.

Predvsem so se izboljšali načini za pridobivanje sile. Uporaba pregrete pare pri parnem stroju, turbina na par, Diesel-motor, stroji na plin so pridobitve zadnjih dveh desetletij. Samomazanje in samonetenje strojev je znižalo stroške vzdrževanja.

Na elektricitetni razstavi v Frankobrodu leta 1891. so prvič demonstrirali prenos močnih tokov na velike daljave. Od srede let devetdesetih nadomeščajo z elektromotorji stroje na vodni pritisk povsod, kjer vzdigujejo velike teže in povsod se izkazuje elektromotor boljši od parnega obrata. V industrijskih obratih izpodriva bolj in bolj električna sila vodne naprave za prenos sile. Vodne sile dobivajo novo uporabo. Podelne centrale preskrbujejo močno oddaljene kraje z električno silo.

Roko v roki z izboljšanjem načinov za pridobivanje sil hodi izpopolnitev za pridobivanje snovi. V rudarstvu so izpopolnili uporabo prirodnih sil, da premagajo oddaljenost prostorov. Enaki napredki so tudi v železarski industriji. Kemično postopanje za pridobivanje železa je postalo mnogo bolj gospodarsko, ker so izpopolnili strojni tehnične pripomočke, zlasti vsled izpopolnitve vsakovrstnih prevajalnih strojev. Železo, ki pritaka iz plavžev, predelujejo lahko v jeklo, ne da bi bilo treba za to novih toplotnih virov in jeklo zopet lahko predelujejo brez novega pregrevanja. Zato prizidavajo tovarne za jeklo in valjarne neposredno plavžem, kjer tudi obenem pocenjujejo pridobivanje sil z uporabo plinov iz plavžev v motorjih. Velikanski je tudi napredek v kemični industriji v zadnjem četrstoletju. Zlasti v industrijah za barve in dušik.

Se očitnejši je napredek na polju obdelovanja kovin. To industrijo so najraznovrstnejši stroji popolnoma preustrojili in hitrost teh strojev so pospešili vsled uporabe posebno pripravljenega jekla: Stružnice in stroji za vrtanje delajo ob enaki uporabi sile mnogo hitreje.

Popolno revolucijo so doživela prometna sredstva. Elektrificiranje cestnih železnic, zgradba električnih normalnih železnic, avtomobil, preobrat v gradnji ladij, izgradba telefonskega omrežja, brezžični brzojav so uspehi razvoja tehnike v zadnjem četrstoletju. Prav nič manjši pa ni preobrat na polju gradbe hiš in mest. Uporaba armiranega betona, centralne kurilne naprave, kopalne sobe, preobrat v tehniki za razsvetlavo označujejo najmlajši razvoj.

Tri primeri zadoščajo za ponazoritev hitrosti tehničnega napredka v zadnjih dveh desetletjih. Ni je skoraj industrijske panoge, da bi jej ne prineslo zadnje četrstoletje novih načinov, novih strojev.

Ta tehnični napredek je spremljala enako hitra izpopolnitev javne zdravstvene oskrbe. Umrljivost pada. Povprečna dolgot življenja je daljša. Kjer ni preprečilo te razvoja nazarodov, tam je nastopila nagla pomnožitev prebivalstva. V Nemčiji je odpadlo na 1000 prebivalcev:

	Štetnih slučajev	Već rojevst nego smrtnih slučajev.
1881—1890	26.5	11.7
1891—1900	23.5	13.9
1901—1910	19.7	14.3

Prebivalstvo Nemčije je naraslo v tridesetih letih od 45 na 65 milijonov.

Se hitreje je naraslo prebivalstvo v deželah, kamor se izlivajo velike mase izseljencev. Tako je bilo v Zedinjenih državah prebivalcev:

1880	.	.	.	.	.	.	.	.	.	50.1 miljonov
1890	.	.	.	.	.	.	.	.	.	62.8 "
1900	.	.	.	.	.	.	.	.	.	75.9 "
1910	.	.	.	.	.	.	.	.	.	91.9 "

Gospodarskega razvoja zadnjih desetletij so bile deležne v najvišji meri dežele z močnim pomnoževanjem prebivalstva, tako zlasti Nemčija, Zedinjene države, Japonska.

Obenem se je silno hitro razvijal kapitalizem. Najvažnejše sredstvo in znamenje močnega razvoja kapitalizma je zgostitev prometnih potov. Dolgot železniških prog je bila:

	1891	1911
Evropa . . .	223.860	338.880
Amerika . . .	331.417	541.028
Azija . . .	33.724	105.011
Afrika . . .	9.386	40.489
Avstralija . . .	18.889	1.057.809
Skupaj . . .	618.285	1.057.809

V dvajsetih letih se je podaljšalo tračniško omrežje sveta za 71 odstotkov, in sicer v prekomorskih deželah mnogo bolj kakor v Evropi.

Z razširjenjem v prekomorske dežele odpira evropski in ameriški kapitalizem svojemu kapitalu vedno nove kraje, kjer se naseljuje in kraje, kjer odjemlje njegove proizvode. Kako hitro narašča odjemanje njegovega blaga v prekomorskih deželah, kaže naraščanje uvoza blaga v teh deželah. Uvoz je bil vreden:

	1893	1912
Alžir . . .	194.3	534.5
Tunis . . .	31.1	99.2
Angleška južna Afrika . . .	282.0	825.9
Angleška Indija . . .	1000.5	2086.3
Kanada . . .	541.8	2236.3
Avstralska zveza . . .	485.5	1326.3
Egipt . . .	180.9	537.6
Argentinijska . . .	389.7	1558.7
Mehika . . .	182.3	383.6
Kitajska . . .	616.4	1327.1
Japonsko . . .	228.6	1299.9

Uvoz v Braziliji je narasel od 613 milijonov mark leta 1895. na 1302.3 milijonov l. 1912., uvoz na Koreji od 28.3 milijonov mark leta 1902. na 83.8 milijonov leta 1910., uvoz v Perziji od 94 in pol milijonov mark leta 1901 na 181.7 milijonov leta 1912. Po vseh krajih, ki si jih je podjarmil evropski in ameriški kapitalizem posredno ali neposredno, vidimo velikansko naraščanje uvoza. Kapitalizem si osvaja za odjemanje svojih proizvodov več in več krajev.

Končno pospešuje hitrost gospodarskega razvoja tudi še pomnožena produkcija zlata. Zlata se je dobilo:

1886—1890	povprečno	na	leto	.	.	169.869	kg
1891—1895	"	"	"	.	.	245.170	"
1896—1900	"	"	"	.	.	387.257	"
1901—1905	"	"	"	.	.	484.639	"
1906—1910	"	"	"	.	.	652.166	"
Leta 1911	.	.	.	.	.	692.000	"
" 1912	.	.	.	.	.	707.000	"

Velikanski tehnični preobrat, hitro naraščanje prebivalstva, pospešena razširitev kapitalizma in pomnožitev produkcije zlata — to so gotovo najvažnejši vzroki gospodarskega razvoja zadnjih dveh desetletij.

Hitri razvoj industrije je nezmerno povisal porabo sirovin. To kažejo sledeči primeri. Pridelali so

	premoga		železa	
	1. 1892	1. 1912	1. 1892	1. 1912
	v 1000 meterskih stotih			
Nemčija . . .	92.514	259.435	4973	17.853
Francoska . .	26.178	41.308	2057	4.872
Angleška . .	184.704	264.749	6817	10.033
Avstro-Ogrska	29.038	51.527	944	2785
Rusija . . .	6.946	26.636	1072	3.588
Zed. države .	162.685	450.165	9304	30.203

Delavstvo je izrabilo ugodno konjunkturo zadnjih desetletij. S silo svojih organizacij si je osvojilo višje meze. Naturalno gospodarstvo na kmetih izpodriva hitro denarno gospodarstvo; kmetiško prebivalstvo kupuje blago, ki ga je prej izdelovalo samo. Ker se je dvignila splošna izobrazba, se zbuja v ljudskih masah nove zahteve. Odjemanje življenjskih potrebščin, stanovanj, sploh predmetov, ki se oddajajo v velikih množinah narašča hitro.

Tako je viharini razvoj industrije v zadnjih desetletjih hitro pomnožil potrebo po industrijskih sirovinah kakor tudi vseh predmetov, ki jih konsumirajo mase. A li razvoju kmetijstva ni šel vzporedno z razvojem industrije. Kmetijstvo ni moglo raztegniti svoje produkcije deloma skoraj nič, deloma le ob povzajanju produktivskih stroškov tako hitro, kakor je naraščala potreba industrije po izdelkih kmetijstva. To nerazmerje je eno izmed vzrokov draginje. (Dalje prihodnj.)

Morilec kapitalizma.

V teh dneh tekmuje meščansko časopisje v obsodbi sarajevskega umora. Zmanjkuje mu že dovolj krepkih besed, da prikazujejo umor in pobijanje ljudi za najgusnejši vseh zločinov. Tudi socialna demokracija je mnenja, da ni gršega zločina na svetu. Zato pa je prav v tem času umestno, da spomnimo krščansko in patriotično časopisno šmokrovstvo na to, da njihova sodba ni popolna. Če pregledamo poročila obrtnih nadzornikov, tedaj bomo lahko skoraj na vsaki strani grozne tožbe o tem, kakšne nevarnosti da prete delavstvu vsled razmer v tovarnah, vsled razmer, ki jih ustvarja kapitalizem že sam po sebi in vsled brezskrbnosti in nepazljivosti, dostikrat celo vsled zločinskih lehkomyšelnosti mnogih podjetnikov in njihovih zastopnikov. Iz teh poročil vidimo, da ni bilo v letu 1912. v obratih, ki so pod obrtnim nadzorstvom, nič manj kakor 92.317 nezdod, od katerih je bilo 704 s smrtnim izidom. In centralni obrtni nadzornik pripominja k tem številkam, da niso te številke popolne, ker o nekaterih obratih, kljub vsemu trudu obrtnih nadzornikov še sedaj ne poročajo politične oblasti obrtnim

nadzornikom o nezdodah. Da dobimo vsaj približno pravo sliko o nezdodah, zato izpopolnimo poročila obrtnih nadzornikov s poročili centralne statistične komisije, ki pa je žal zabeleževala nezdode le do l. 1910.

V teh poročilih so zaznamovani od l. 1908. do 1910. naslednje nezdode: L. 1908, 1909 in 1910 je ponesrečilo na delu 104.091 oseb; posledice nezdod so bile sledeče: 100.443 oseb je ostalo nesposobnih za delo, 3648 oseb je pa umrlo. Ponesrečenci so zapustili 2202 vdov in 4373 otrok. To so torej umori treh let, ki jih ima na vesti kapitalistična gonja za profitom. Ali tudi ta statistika ni popolna. K tem številkam moramo še prišteti nezdode v rudnikih in na železnici. V rudnikih je težko ponesrečilo 1891 delavcev in 173 delavcev so doletele smrtno nezdode; v petrolejski industriji je dobilo 543 delavcev težke poškodbe in smrtno ponesrečilo je 41 delavcev; v solnih rudnikih je težko ponesrečilo 6 delavcev, 158 delavcev pa je pobrala smrt. Pri 443 železniških nezdodah je bilo težko ponesrečenih 1901 železničarjev in 155 ubitih.

Če seštejemo vse te podatke enega leta o obratnih nezdodah, tedaj dobimo strahotne številke. V enem letu je bilo težko ranjenih 37.019 delavcev, 1544 pa ubitih! Če dalje upoštevamo, da je pri vseh ostalih delavskih skupinah skoraj enako razmerje, tedaj pridemo do strahotnega zaključka, da je bilo v treh letih vsled obratnih nezdod težko ranjenih 115.000 delavcev, ubitih 4600 in da je izgubilo v teh treh letih 2800 vdov in 5400 otrok skrbnega soproga in očeta. Toliko tisoč otrok je pahnil kapitalizem v bedo. To naj pomislijo oni, ki so se jim tako zmečala srca ob sarajevskem atentatu in naj nastopajo proti morilcu kapitalizmu prav tako ogorčeno kakor proti nezrelima fantoma v Sarajevu.

Politični pregled.

= Srbija in Avstrija. Srbski listi izjavljajo na vesti z Dunaja, da namerava avstrijska vlada pozvati srbsko, naj vodi preiskavo glede zarote proti prestolonasledniku tudi v Srbiji, da nima Avstrija nobene pravne podlage k taki zahtevi. »Novosti« poročajo o neki prorokbi, da bo Avstrijsko-Ogrske leta 1917. konec.

= Brezvestno hujškanje avstrijskih in srbskih nadpartijskih listov rodi prav lepe sardove. Med avstrijskimi in ogrskimi državljani, živječimi v Belgradu, se je raznesla v nedeljo vest, da nameravajo uprizoriti Srbi nad njimi naravnost mesarsko klanje in da hočejo pograti poslopje avstrijskega poslanstva v zrak. Mnogo Avstrijcev in Ogrcev je pobegnilo zato v Zemun. Vse skupaj se je izkazalo za fantazijo. Doslej ni prišlo do najmanjših protiaustrijskih demonstracij v Belgradu. Šef mejne policije v Zemunu dr. Vukotić pa tudi po svoje prispeva, da se ne pomire duhovi. Poročal je uradu avstrijskega vnunega ministrstva in deželnemu uradu v Zagreb, da nameravajo Srbi umoriti vseh 600 Avstrijcev in Ogrcev v Belgradu. V Zemunu vlada pravo obsedno stanje. Mesto je zasedeno z vojaštvom, po ulicah hodijo neprestano vojaške patrulje. Pripravljene so tudi trije bataljoni 68. pehotnega polka in en eskadron 10. huzarskega polka.

= Dijaška zarota v Tuzli. Iz Sarajeva poročajo, da je izsledila policija med gimnazijci v Tuzli dijaško zaroto, ki je baje v zvezi z atentatom na prestolonaslednika. Doslej so aretirali 30 dijakov. Preiskavo so raztegnili tudi na profesorje tamošnje gimnazije, ker je bil baje na čelu zarote neki profesor gimnazije v Tuzli.

= Ruski poslanik Hartwig v Belgradu je nenadoma umrl v petek zvečer in sicer na obisku pri avstrijsko-ogrskem poslaniku Gieslu. Hartwig je igral ob času balkanske vojne veliko vlogo in je veljal za povzročitelja balkanske zveze in za hudega nasprotnika naše države.

= Albanska »država« pred konkurzom. Vstaja v južni Albaniji, ki postaja vedno večja, bo zadala knezu Viljemu in »državi« zadnji udarec. Vstaški Epiroti, ki jih podpirajo redne grške čete, so zavzeli Korico. Prebivalci Korice so deloma pobegnili, deloma so pa prestopili k vstašem. Prefekt Korice je prosil Viljema za pomoč, ali kje naj jo vzame? V soboto je bilo pri knezu v Draču posvetoVANJE, ki se ga je udeležilo 40 odličnih zastopnikov iz severne srednje in južne Albanije. Nekateri zastopniki so zahtevali, naj zahteva knez pomoč od evropskih velesil, drugi zopet, naj le zahteva, da prevzamejo velesile garancijo za obstanek albanskih mej, kakor so bile določene na londonški konferenci. Isa Boljetinac je dejal na posvetoVANJU: »Če pride od tega, da nas mora zapustiti knez Viljem, potem ne sme nihče prevzeti tega mandata.« Na konferenci je vladalo med mohamedanskimi in katoliškimi zastopniki popolno soglasje, da se mora ohraniti Albaniji knez Viljem. Med tem, ko so padale na konferenci take lepe izjave, pa marširajo vstaški Epiroti dalje in dalje in ogrožajo že Berat in Valono.

= Mobilizacija v Italiji. Splošno pozornost zbujajo vpoklicanje rezervistov letnika 1911. Vpoklicanih je 120.000 mož. Nekateri italijanski listi trdijo, da se je to zgodilo vsled napetega mednarodnega položaja, zlasti vsled neurejenih

razmer na Balkanu. Drugi listi pišejo, da so vpoklicali rezerviste vsled grozeče stavke italijanskih železničarjev, torej proti notranjemu sovražniku.

== **Vojni minister na begu pred socialistinjo.** Soderžico Rozo Luxemburgovo je tožil nemški vojni minister Falkenhayn zaradi razžaljenja časti, ker je na nekem shodu dejala, da nemški oficirji trpinčijo vojaše. Zaradi tega se je čutil vojni immster razžaljenega in je vložil tožbo v imenu vseh nemških oficirjev proti Luxemburgovi. Socialno demokratični listi so nato objavili poziv, naj se zglase vsi tisti, ki so jih mučili pri vojakih. Takoj se je odzvalo nad tisoč bivših vojakov, ki so bili pripravljeni pričati, da mučijo v resnici oficirji nemške armade vojašvo. Teh prič se je pa gospod vojni minister zbal in odstopil je od tožbe proti sodružici Luxemburgovi, ker si misli, da je razžaljena čast še vedno boljša od javne obravnave, kjer bi se izvedele zanimive stvari o »disciplini« v nemški armadi.

== **Demokratična volilna pravica.** Na Danskem so bile 10. julija volitve za »Landsting«, po naše gosposka zbornica. Med izvoljenimi so tudi štirje socialni demokrati. Volitve so bile potrebne zato, ker se je bil prejšnji »Landsting« uprl zakonu o reformi ustave, kakor ga je bila sklenila poslanska zbornica. Za reformo ustave je bilo v prejšnji gosposki zbornici 33 poslancev, proti pa tudi 33. Sedaj je izvoljenih 38 pristašev reforme in 28 nasprotnikov. S temi volitvami je zaključen boj za demokratično volilno pravico, za katero se bore danski socialisti in z njimi vred radikalne meščanske stranke že leta in leta. Reforma ustave, kakor jo je bila sprejela poslanska zbornica, takozvani »Folkething«, je v bistvu sledeča: Vsi čez 25 let stari Danci, moški in ženske, če le stalno prebivajo v deželi, imajo volilno pravico za poslansko zbornico. Vsak in vsaka, ki voli za poslansko zbornico in ki je star nad 35 let ter stalno prebiva v svojem volilnem okraju, je tudi upravičen za volitev v »Landsting«, torej za gosposko zbornico. Število članov za poslansko zbornico se poviša od 114 na 120. Od teh izvolijo posamezni okraji 95 poslancev. 25 poslancev izvolijo pa po proporcionalnem volilnem sistemu. Število članov za gosposko zbornico se poviša od 66 na 70. Od teh izvolijo 54 poslancev po okrajih; 16 poslancev določijo stranke po razmerju svoje moči, vendar pa tako, da ostane onih 12 poslancev, ki jih je imenoval doslej kralj, še v eni legislaturni dobi, ostale štiri pa dobe socialni demokrati, ker seveda doslej ni imenoval kralj poslancev iz socialne demokracije za gosposko zbornico. Volitve za gosposko zbornico so indirektno. Posamezni okraji izvolijo volilne može, ki izmed sebe izvolijo še enkrat ožji krog volilnih moži, in ti šele izvolijo poslanca. — Kdaj bomo dobili v Avstriji volilno pravico za oba spola in kdaj šele volilno pravico za gosposko zbornico?

== **Zanimiva kupčija.** Eden največjih francoskih listov »Journal« je prešel v last tvrdke Schneider - Creuzot, ki izdeluje puške, kanone itd. Tvrdka je kupila list za 60 milijonov frankov in v poverila vodstvo lista največjemu šovinistu in hujšaku na vojno gospodu Grosclaudeju. List izhaja vsak dan v 1.150.000 izvodih. List bo seveda odslej še bolj navdušeno dokazoval potrebo »oboroženega miru«, da dobi tvrdka Creuzot - Schneider več naročil. Naši kapitalisti, ki tudi izdelujejo sredstva za oboroženi mir, so seveda bolj sramežljivi kakor francoski bratci in ne pokazujejo z nakupom, da ta in ta list piše za njih interese. Sicer pa tega tudi ni treba, saj je javna tajnost, da je v Avstriji vse polno meščanskih listov, ki so odvisni od oboroževalnega kapitala.

Stavka v celjski „Zvezni tiskarni“.

Ker krožijo o stavki pomožnega delavstva v »Zvezni tiskarni« v Celju povsem neresnične vesti, dovoljuje si delavstvo podati sledeče pojasnilo:

Pomožno delavstvo se nahaja v meznem gibanju. Provizorična postavka je bila sicer od ravateljstva tiskarne že meseca februarja potrjena, a žalibože je vodstvo tiskarne pozabilo po tej postavki delavce plačevati. Mirnim potom je delavstvo prenašalo ta netakten čin z dobrim zaupanjem, da bo vsaj takrat, ko se stalen tarif med izgotovi, doseglo svoje pravice. A to se v obžalovanje ni zgodilo. Od strani ravateljstva obljubljal se je poboljšek že v zasebnih pogovorih z delavstvom samim. Obljube ostale so pa le obljube.

Pred 6 tedni se je izročil od centrale društva pomožnih dlavcev tarif v podpis. Ker pa ravateljstvo tiskarne na to pismo ni dalo nobenega odgovora, je prišel predsednik centrale osebno posredovat v tem oziru ter dobil vkljub temu, da so tarif podpisale vse štajerske tiskarne, od strani ravateljstva popolnoma nezadovoljiv odgovor. Delavstvo, oropano svojih pravic ter zavedajoč se, da je vsikdar gledalo na podjetje, a zato zelo tako netaktno ravnanje, je ogorčeno zapustilo delo. Celotna diferenca poboljška za vse pomožno delavstvo znaša tedensko malenkostno vsoto sedem kron.

Brez usmiljenja na staro pomožno osebo, koježa zahteve so tako malenkostne, da jih lahko prenese najmanjše in nad vse slabo situirano podjetje, poiskalo je vodstvo po vseh kotih stavekaze, kateri pa podjetju kot popolnoma novi in neizvežbani prinašajo le škodo mesto koristi. Za pravice zatiranega pomožnega osebja zavzelo se je tudi vse tehnično osebo in stopilo za teden dni v stavko, skazajoč s tem simpatije ter prepotrebno človekoljubje.

Končno naj še pripomnimo, da je vodstvo tiskarne zvišalo cene tiskovinam za 20% s pretvezo, da so se delavcem prav občutno zvišale plače, a delavstvo zaman čaka tega poviška.

Centrala društva pomožnih delavcev na Dunaju.

Iz domacin krajev.

— **Kontiskacija.** Zadnje številko »Zarje« je pobelil državni pravdnik, ker smo prinesli povsem objektivno sodbo nemških in bolgarskih socialistov o delovanju umorjenega prestolonaslednika. Sedaj vidimo, da ljubljanski državni pravdnik ne dovoljuje drugih besed o prestolonasledniku, kakor samo take, ki se kar cede od patriotizma. Državnega zbora ni, zato pa še bolj korajžno »deluje« državni pravdnik. Drž. pravdnika pa prosimo, naj razlikuje sistem in osebe. Kajti v onih člankih je bila le kritika sistema, katerega žrtev je postal prestolonaslednik.

— **Katoliški mož Janko Jeglič, vodja na mestni deški šoli na Grabnu** je tako sirov oče, da nima para pod solnce. Pred kakimi desetimi dnevi je nečloveško, živinsko pretepal svojega sina. Fant je ubil šipo, pa ga je zato zaprl Jeglič ves dan v klet. Zvečer je pa izvrševal nad njim uprav rabelsko delo. Najprej ga je pretepal tako, da ni mogel dati fant nobenega glasu od sebe. Bil ga je po glavi, po tilniku, po hrbtu. Neka gospa, ki je bila ob istem času na vrtu, je omedlela, ko je videla, kako da ta krščanski oče obdelava lastnega otroka. Ko je Jeglič v pravem pomenu besede zmlatil svojega sina, ga je s pomočjo svoje žene zvezal z vrvo. Ljudje, ki so videli ta gnusni prizor, so poklicali policaja, da naj napravi konec početju tega podivjanega katoličana. Stražnik je pa dal moder odgovor, češ, da dokler ne vidi krvi, toliko časa ne more poseči vmes. Ko so mu pa ljudje le dopovedovali, kako da je Jeglič barbarsko pretepal sina, je dejal, da ga ovadi. In nič drugega tudi ne zasluži ta katoliški sirovež, še vse bolj zato, ker ravna tako oče, ki je učitelj. V 20. stoletju, v stoletju, ki ga imenujejo tudi radi stotletje otroka, uprizarja učitelj, katoliški mož od temena do pete, pristaš S. L. S., klerikalni občinski odbornik take ostudne, nečloveške eksekucije nad lastnim otrokom. Kaj počne šele ta divjak v šoli, se vpraša človek nehot, ko se mu niti lasten otrok ne smili.

— **Moščanski župan Oražem je zaradi go-ljufije v preiskavi.** Kranjski deželni odbor, ki tako rad revidira po občinah, ima sedaj prijetno nalogo, da prav pošteno revidira pri svojem ljubljencu, moščanskemu Oražem. Oražem je prodal kos zemljišča, ki je občinska last, kupnino je pa lepo vtaknil v svojo malho. Da bi mu ne prišli na sled, ni sklenil s kupcem kupne pogodbe in je tako osleparil tudi državo za pristojbine. Zaradi te prodaje je uvedena proti Oražmu sodnijska preiskava. Ali bo »Slovenec« seznanil svoje čitatelje s tem činom iz »klerikalnega tabora«, ko tako rad brska po »rdečem taboru«?

— **Ljubljanska kreditna banka** zgradi prihodnjo pomlad na zemljišču bivšega vojaškega oskrbovališča svojo palačo. V priličju bo velika, moderno urejena tovarna, bančni prostori in lokali za prodajalne in trgovine, v ostalem poslopu bodo zasebna stanovanja.

— **Izprememba na ljubljanskem sadnem trgu.** Ljubljanski mestni magistrat razglašja, da bo od 15. julija dalje do preklica razdeljen sadni trg na dva oddelka. Na dosedanjem sadnem trgu za semeniščem bo kakor doslej prodaja sadja na drobno, kjer bodo smeli prodajati sadje le kmetje in drugi producenti. Na trgu Cesarja Jožefa se uvede nanovo sadni trg za prodajo na debelo, kjer bodo prodajali sadje kmetje -producentje, kmetčki branjevci in drugi prodajalci sadja. Prodaja na drobno je na tem trgu prepovedana.

— **Rimske izkopine na Karlovski cesti.** Pri izkopavanju cestnega kanala na Karlovski cesti pod Samassovo vilo so izkopali v globočini 1.80 m dva popolnoma ohranjena sarkofaga. En sarkofag so pri kopanju razbili, drugi je še cel. Sarkofaga sta iz belega peščenca in imata v notranjosti svinčeno odelo. V sarkofagu so našli več rimskih steklenic za dišave, dva zlata uha na s smaragdi in krassen ženski naprsni nakit, sestavljen iz cekinov iz dobe cesarja Galliana (l. 253 do 268 po Kr. r.) Sarkofaga so shranili kot last mestne občine v deželnem muzeju.

— **Pojasnilo.** Gospod Teodor Keber, vrvarski mojster in hišni posestnik na Ilovici, nam piše: Z ozirom na notico, objavljeno v Vašem cenjenem listu dne 1. t. m. pod naslovom: Ogenj na Ilovici, prosim, da blagovolite resnici na ljubo objaviti sledeče pojasnilo: Dne 1. julija t. l. nisem imel z Dolinškom nikake obravnave zaradi razžaljenja časti, pač pa sva se lansko leto tožarila zaradi poti do moje hiše, ker mi Dolinšek ni pustil voziti niti po poti, ki jo je magistratna komisija spoznala za javno pot. Sploh pa je obče znano, da se je Dolinšek, ki je — minogrede rečeno — zagrizen pristaš Slovenske Ljudske Stranke — vedno tožaril s svojimi sosedi. O tem bi vedel več povedati gospod Pust, načelnik kovinarske zadruge. Ko smo se lani selili mimo Dolinška, je moja žena pripomnila proti Dolinškovi: »Kako imate tu okolo hiše prijetno. Dolinškova pa je odvnila: »Premalo prostora imamo, vse je premajhno, živina se komaj obrača v hlevu.« Sploh pa izjavljam, da bom vsakega, ki bi namigaval, da sem jaz v kaki zvezi s tem požarom, tiral pred sodišče. Zahvaljuje se Vam že naprej za objavo teh vrstic. Z odličnim spoštovanjem Teodor Keber, vrvarski mojster in posestnik na Ilovici.

— **Z Jesenic.** Jeseniški policaji vidijo vse tisto, kar jih ne briga, onega pa ne, kar bi bilo potrebno. Tako igrajo n. pr. v neki gostilni na Savi že dlje časa hazardne igre. Ne povedali bi tega, če bi igrali ljudje, ki to zmorejo. Ali boli nas, ko vidimo, kako nosijo delavci trdo zaslužene krajcarje k igri, h kateri jih zvalja neka ženska P. Kadar zapro gostilno, pa igrajo dalje v trgovini. Omenjeni ženski svetujemo, naj se raje briga za svoje tri otroke in za moža, kakor pa da zapeljuje ljudi v zapravljanje.

— **Delavec naj pogine kakor pes!** Pišejo nam: Dne 12. t. m. okolo pol enajstih zvečer, ko je vozil tovorni vlak št. 821 med Hrastnikom in Trbovljami, je opazil strojevodja, da je stroj zadel v neko stvar. Ni mogel na razložiti za-

radl teme ali je zadel v človeka ali v kaj drugega. Ker ni bil popolnoma na jasnem, je naznanil službojučemu uradniku v Trbovljah, kaj se je zgodilo. Uradnik je takoj brzojavil na postajo Hrastnik. Ondotno osebo je odšlo kar najhitreje iskati po progi in zares zaslišijo v stranskem železniškem jarku hropenje ponesrečenega človeka. Odesli so ga na postajo Hrastnik. Ponesrečenec je doma iz Vranskega in se piše Mihael Orican. Bil je rudar v Trbovljah. Iz Hrastniške postaje so poslali po zdravnika, službojučega v Hrastniku, a ta se je izrazil, da ne more iti, ker je sam bolan, čeravno se je isti dan zabaval v letovisih. Vprašamo tem potom oblasti, ali mora biti res človek, ki je slučajno delavec v svoji obžalovanja vredni nesreči brez vsake zdravniške pomoči? Seveda, to je stara stvar: Ker si siromak, delavec, ker nisi plemenitega rodu, ali višji dostojanstvenik, pogini, ker zate se zanimajo le, dokler si čil in zdrav, kadar te pa nesreča zadene, ostani sam, ker je sedaj tvoja moč pri koncu in le še kak rimski fanatik vzkligne: Bog mu bodi milostljiv. To si mogoče še zasluži, da bi ti pa kdo stal na strani v tvojih težkih urah, za to nimajo zmisla. Zares žalostna usoda! Delavci, ta slučaj naj vas zdrami. Mi smo oni, ki ves svet vzdržujemo, torej zahtevamo tudi mi take pravice, da ne bomo v našem težkem življenju brez pomoči. Zahtevati moramo, kar nam gre, ne pa prositi. Zahtevamo pa le helko, če smo združeni. — Ponesrečenca so prepeljali s tovornim vlakom št. 944 na Zidani most ter je šele tukaj dobil zdravniško pomoč okoli pol ene zjutraj drugega dne. — Navzoči.

— **K nezgodi na železniški progi med Hrastnikom in Trbovljami** nam še poročajo: Ko so prinesli ponesrečenega rudarja na hrastniško postajo, je prišla tudi takoj žandarmerija. Treba je bilo seveda bolj zdravniške pomoči kakor žandarmerije. Železniški zdravnik stanuje v Radečah, tedaj po drugega. Ali kam? Poslali so torej po najbližjega zdravnika v Hrastnik. Vsi smo pričakovali, da pride zdravnik nemudoma. A glej! Delo človeškega usmiljenja je opravil hrastniški zdravnik z enostavno, suhoparno izjavo: »Sem sam bolan!« A videli smo ga isti dan še na cesti med 6. in 7. uro zvečer povsem čilega in zdravega. Ponesrečenec je bil član bratovske skladišnice in zdravnik, ki je nastavljen pri tej blagajni, bi bil moral priti že iz tega vzroka. Nato so prepeljali ponesrečenca, ki je bil delavec v trboveljski palnici, na Zidani most, kjer ga je obvezal železniški zdravnik. Ob pol dveh ponoči so ga prepeljali v celjsko bolnišnico. Delavec ima strto čeljust in na glavi luknjo do možgan. In s takimi strašnimi ranami je ležal tako dolgo brez zdravniške pomoči in prevržati so ga morali semitje, kar mu najbrže tudi ni prinašalo posebnih olajšav.

— **Hrastnik.** Tukaj je nastopila škrlatica. Dva dekca so že odpeljali v trboveljsko izolirnico. Tudi dva slučaja angine imamo. Ta se tridijo nekateri ljudje, da je zidanje izolirnice nepotrebno. — Diskuzije za rudarje se prično ta teden. Prva bo v četrtek 16. julija ob pol osmih zvečer. Sodrugi, pridite vsi!

— **Sokolska narodnost v Celju.** Starosta celjskega Sokola in voditelj liberalne »Zvezne tiskarne« v Celju gospod Joža in njegov puholglavi prodaja beračita pri nemških turnarjih. To je najnovejši sad spodnještajerskega slovenskega liberalizma. Pretečeni teden se je priplazil Jožov opreda po stranskih ulicah v celjsko tiskarno Vahtarice in prosil ravnatelja, seveda silno ponižno, naj pusti, da se izuče nekatere sestre Sokolice v nemški tiskarni, da bodo »štrajkbreherce« v slovenski liberalni tiskarni. Ravnatelj je pa dal temu fantiču primeren pouk, ki naj si ga zapíšejo za ušesa tudi gospodje lastniki narodnjaki »Zvezne tiskarne«. Dejal mu je, da je bolj v interesu tiskarne, če plača onih sedem kron na teden pomožnemu delavstvu kakor pa da berači pri hajlovcih in da bi bilo pod njegovo častjo prositi v enakem slučaju pomoč pri »Windischerjih«. Lep poklon, gospod starosta Sokola!

— **Goriške deželnozborske volitve pred upravnim sodiščem.** Italijanski liberalci so vložili protest proti deželnozborskim volitvam iz veleposestniške kurije. V volilni imenik za veleposestvo je vpisalo namestništvo tudi okolo 50 klerikalcev, ki nimajo niti pedi zemlje in ki ne plačujejo niti vinarja zemljiškega davka, med tem ko je bilo izključenih precej volilcev brez pravega vzroka. Dalje je bil zabranil tudi komisar volitev nekaterim volilcem, češ, da jih ne pozna osebno in je hotel imeti vodstvo volitev sam, čeprav je bila zbrana pravilno konstituirana volilna komisija. Več liberalnih veleposestnikov je vložilo zato rekurz in so predložili upravnemu sodišču nad 60 pritožb. Obravnava se je bila pričela pretečeni teden. Doslej je razpravljalo upravno sodišče o petih pritožbah in je vsem ugodilo. Obravnava o ostalih pritožbah bo v jeseni.

— **Pri zadnjih deželnozborskih volitvah v Istri** je bilo oddanih 68.856 glasov. Od teh so dobili Hrvatje in Slovenci 36.921. (l. 1908 — 27.606), italijanski liberalci 20.634 (l. 1908 — 13.567), italijanski klerikalci 5267 (l. 1908 — 4918), socialni demokrati 5475 (l. 1908 — 4440) in marina 559. Pri volitvah l. 1908. je bilo oddanih 50.531 glasov. Letos je bil izvoljen en socialni demokrat, sodrug Zorzenon v okraju Izola Milje.

— **Velikanski cirkus Charles, ki pride v kratkem v Ljubljano,** je bil pretečeni teden v Gorici. Vsi listi so polni hvale o priredbah v cirkusu Charles. Tako piše »Soča«: »Marsikdo je bil nekoliko nezaupen, ker navadno pravi reklama več, kakor pa se vidi v resnici. Ali že prve točke so prepodile vso nezaupnost, ker vse je bilo izjavljano s točnostjo, ki je vse presenetila.« »Edinost« piše: Skupina levov pod vodstvom g. Arenga je ugajala in njih desura je vzgledna. Mrzlo je pa postalo v cirkusu, ko je nastopil g. Wagner z desetimi tigri. Vsi so

Najnižja cena

je dobro blago kakršnega nudi prava domača eksportna trvdka

F. Čuden

Ljubljana 53, Prešernova ul. 1.

Zanesljive ure, uhani, prstani, verižice i. t. d.

Zahtevajte cenik za-stonj in poštnine prosto

Nizke cene! Solidna postržba!

se bali, da napadejo tigri dompterja in ga raztrgajo, posebno, ko je obvisel eni živali goreč obrobo na telesu. Z neverjetno hladnokrvnostjo je vodil g. Wagner dalje predstavo tigrov in dosegel kljub bojem vse, kar je hotel. Ljubljansko občinstvo pričakuje torej lahko nekaj izrednih užitkov, ko pride cirkus Charles.

— **Adriana Costa magna.** Ta šarmantna italijanska igralka, katero smo dosedaj samo v rimskih igrokazih, ali pa kot prijateljico divjih zveri občudovali, predstavi se nam v eni njej popolnoma novi vlogi, kot ženski »Zigomar« v romanu v 3 dejanjih »Satanella«, ki se bode predvajal v sredo in četrtek v kinematografu »Ideal«. Pri predstavi ob pol 9. svira vojaška godba.

Vestnik organizacij.

Izredna odborova seja podružnice lesnih delavcev bo v četrtek dne 16. t. m. točno ob 6. zvečer v društvenem lokalu. Dnevni red jako važen, polna udeležba dolžnost!

Poročilo okrajne bolniške blagajne v Gorici za leto 1913.

STATISTIČNO POROČILO.

Gibanje članov.

Gibanje članov tekom leta 1913 je bilo sledeče: Vstopilo je 15.257 moških in 1923 ženskih, skupaj 17.180 članov; izstopilo je 15.178 moških in 1809 ženskih, skupaj 16.987 članov; celokupno gibanje znaša 34.167 članov nasproti 40.428 v letu 1912; v letu 1913 je bilo torej zmanjšanje v gibanju za 6262 članov. V začetku leta 1913 je bilo včlanjenih 4670 moških in 1337 ženskih, skupaj 6007; koncem leta 1913 je bilo včlanjenih 4749 moških in 1451 ženskih, skupaj 6200 članov, povišek torej za 193 članov. Največje število članov je bilo v dobi junij — julij in sicer 7533 članov; od teh je bilo 6083 moških in 1450 ženskih. Najmanj članov je bilo v dobi februar-marec, in sicer 6017; od teh je bilo 4691 moških in 1326 ženskih. Povprečno število članov v letu 1913 je bilo 6724 nasproti 6925 v letu 1912; povprečno zmanjšanje za 101 članov.

Gibanje bolnikov in podpore.

Tekom leta 1913 je obolelo 4096 moških in 1068 žensk, skupaj 5164 članov s 5064 slučaji za moške in 1238 za ženske, skupaj 6302 slučaje, za katere se je izplačalo za 86.476 dni podpore, od teh 65.923 moškim in 20.553 ženskam. Dočim je obolelo v letu 1912 3732 moških in 831 ženskih, skupaj 4563 članov s 6230 slučaji, za katere se je izplačalo 82.849 dni podpore. V letu 1913 je bilo torej, vzlic zmanjšanju povprečnega števila članov več 601 bolnikov, 72 slučajev bolezni in 3627 dni izplačane podpore.

V letu 1913 je bilo 62 porodov s 1562 dni izplačane podpore, nasproti 30 porodom s 766 dni izplačane podpore v letu 1912; povišek torej za 32 porodov in 796 dni izplačane podpore. Celokupni povišek dni izplačanih podpor nasproti letu 1912 znaša torej 4423 dni.

Tekom leta 1913 je umrlo 41 članov (22 moških in 9 žensk), nasproti 45 (39 moških in 6 žensk) v letu 1912.

Razsodišče blagajne je imelo v letu 1913 pet sej, na katerih je razpravljalo o 46 prizivih članov; od teh 19 za celo in 27 za delno izplačilo zaustavljene podpore. Ovrženih je bilo 32, sprejetih v cellem obsegu 7 in deloma 7.

BLAGAJNIŠKO POROČILO.

Dohodki:

Za tekoče zavarovalne prispevke se je predpisalo 138.134 K 08 vin. za člane in 69.067 kron 64 vin. za delodajalce, skupaj 207.201 K 72 vin. nasproti 208.289 K 58 vin. v letu 1912; manj torej za 1088 K 46 vin., kar je prišteti zmanjšanju povprečnega števila članov.

Prispevki članov v podpori so znašali 3232 kron 05 vin. nasproti je inkasiralo 16 K 04 vin.; za prispevke prostovoljnih članov 353 K 55 vin. za vstopnine 44 K 10 vin. Skupni dohodkov na prispevkih je bilo 210.847 K 46 vin., nasproti 211.550 K 68 vin. v letu 1912; manj torej za 703 K 22 vin.

Tovarniška zaloga za Alpske dežele v Lj. blani. Pisarna: ALBERT PECEVNIK.

Vaši čevlji kričijo — po izborni

Erdal kremlji za čevlje.

Drugi dohodki

se razdele tako-le:

1. Za povračilo po § 65 2757 K 73 vin. nasproti 4421 K 99 vin. v letu 1912, manj za 1664 K 26 vin.;
2. za povračilo po § 32 3037 K 12 vin. nasproti 4300 K 14 vin. v letu 1912, manj za 1263 kron 02 vin.;
3. globe 1940 K 20 vin., nasproti 2748 K 47 vin. v letu 1912, manj za 808 K 27 vin.;
4. obresti 4555 K 01 vin. nasproti 4923 K 86 vin. v letu 1912, manj za 368 K 85 vin.;
5. raznih dohodkih 643 K 81 vin., nasproti 1477 K 95 vin. v letu 1912, manj za 834 K 14 vin.

Izdatki.

Bolniške podpore:

Na podporah za bolezni se je izplačalo 122.663 K 45 vin., nasproti 112.500 K 71 vin. v letu 1912, povšek torej za 10.162 K 74 vin. Za porodniške podpore se je izplačalo 1052 K 38 vin., nasproti 627 K 34 vin. v letu 1912; povšek torej za 425 K 04 vin. Za posmrtne podpore 1936 K, nasproti 2324 K v letu 1912; manj za 388 K. Skupni izdatki na podporah so znašali torej 125.651 K 83 vin., nasproti 115.452 K 55 vin. v letu 1912; torej več za 10.199 K 28 vin. Iz teh števil je razvidno, da je bilo bolehanje tekom leta 1913 mnogo bolj razširjeno nego leta 1912. (Glej tudi gibanje bolnikov in izplačanih dni podpor).

Zdravila, bolniška oskrba, zdravniško in pregledniško osobje:

Za zdravila in mineralne vode se je izdalo v letu 1913 11.201 K 33 vin., nasproti 10.693 K 09 vin. v letu 1912; več za 508 K 24 vin.; za terapevtske predmete se je izdalo 1363 K 19 vin., nasproti 757 K 43 vin. v letu 1912, več za 605 K 76 vin.; za kopeli 433 K 70 vin. nasproti 324 K 93 vin. v letu 1912, več za 108 K 77 v.; za bolniško oskrbo se je izplačalo v letu 1913 8262 K 33 vin., nasproti 9069 K 08 vin. v letu 1912, manj za 806 K 75 vin.; za prenos 249 K 75 vin., nasproti 302 K 80 vin. v letu 1912, manj za 53 K 05 vin.; za zdravniško osobje se je potrosilo 15.135 K 43 vin., nasproti 14.948 K 30 v.; za pregledniško osobje se je potrosilo 7574 K 36 vin., nasproti 9446 K 54 vin. v letu 1912, manj za 1872 K 18 vin. To zmanjšanje je prišlo dejstvu, da je bilo od meseca avgusta 1912 izpraznjeno mesto vodje-preglednika in od meseca oktobra 1912. eno mesto preglednika.

Upravni stroški

se razdele tako-le:

1. Plače odbornikom (predsedstvo, načelstvo, nadzorovalni odbor in razsodišče) 1173 K, nasproti 1016 K v letu 1912, več za 157 K;
 2. plače uradnikom 25.861 K 42 vin., nasproti 24.171 K 26 vin. v letu 1912, več za 1690 K 14 vin.;
 3. stanarina za uradne prostore in ambulance 1410 K, ravno toliko kot leta 1912;
 4. čiščenje uradov, razsvetljava in kurjava 832 K 14 vin., nasproti 979 K 88 vin. v letu 1912, manj za 147 K 74 vin.;
 5. nagrade uradnikom in preglednikom 2800 K;
 6. pisarniške potrebščine in tiskovine 2162 K 58 vin., nasproti 2585 K 69 vin. v letu 1912, manj za 423 K 11 vin.;
 7. poštni stroški, telefon in telegrami 704 K 77 vin.;
 8. naročnine in oglasi v časopisih 984 K;
 9. dijete in potovanja 672 K 62 vin.;
 10. dijete delegatom stanujočim izven gooriške okolice 131 K;
 11. osebnih dohodkov 326 K 71 vin.;
 12. razni stroški 246 K 4 vin.
- V letu 1912. so bili izdatki pod točkami 5, 7, 8, 9, 10, 11 in 12 6418 K 52 vin., v letu 1913 pa 5145 K 14 vin., manj torej za 1273 K 38 vin. Skupni upravni stroški znašajo torej 36.584 kron 28 vin., nasproti 40.731 K 39 vin. v letu 1912, manj torej za 4147 K 11 vin. To zmanjšanje je prišlo dejstvu, da so bili v letu 1912 med upravne stroške všteti tudi prispevki za penzijski zavod, ki so znašali 3422 K 52 vin., dočim so navedeni ti prispevki v letu 1913 pod posebno točko. Zaradi tega so upravni stroški v letu 1913 skoraj enaki kakor v letu 1912.

Drugi izdatki

se razdele tako-le:

- Prispevek penzijskemu skladu uslužbencev (skupno s penzijskim zavodom v Trstu) 3524 K 9 vin. nasproti 3422 K 52 vin. v letu 1912, več za 101 K 57 vin.;
- Prispevek zvezi okrajnih bolniških blagajn 489 K 39 vin., nasproti 753 K 58 vin. v letu 1912, manj za 264 K 19 vin.;
- odpis neizterljivih prispevkov 466 K 25 vin. nasproti 1099 K 6 vin. v letu 1912, manj za 345 kron 48 vin.;
- znižanje inventarne vrednosti 496 K 17 vin. (10 %);

izguba na kurzu efektov je bila v letu 1913 2312 K 80 vin.; in znaša skupno z izgubami prejšnjih let nič manj nego 13.524 K.

Skupnih izdatkov v letu 1913 je bilo 213.744 kron 90 vin., nasproti 208.793 K 83 vin. v letu 1912; več torej za 4951 K 7 vin.

POSNETEK:

Skupni dohodki 223.781 K 33 vin. Skupni izdatki 213.744 K 90 vin. Čisti upravni dobiček 10.036 K 43 vin.

REZERVNI SKLAD:

Rezervni sklad 31. decembra 1912 172.809 K 8 vin. Čisti upravni dobiček za leto 1913 10.036 K 43 vin. Rezervni sklad 31. decembra 1913 182.845 K 51 vin.

IZKAZ PREMOŽENJA 31. DECEMBRA 1913:

Aktiva 191.717 K 32 vin. Pasiva 8871 K 81 vin. Rezervni sklad 31. decembra 1913 182.845 K 51 vin.

31. decembra 1909 je znašal rezervni sklad 105.602 K 82 vin.; v štirih letih je narasel torej za 77.242 K 69 vin., kar znaša 73,14 % nabrane svote od 1890 do 1909, odnosno nabrane svote v 19. letih.

Socialni in strokovni pregled.

* Iz tesarske obrti. Poročajo nam: Pri gradbi šentjakobskega mostu čez Ljubljanico je vposlenih tudi večje število tesarjev. Njihovo delo je težko in tudi nevarno. Plače pa so jako nizke. Tvrdba Pittel in Brausewetter pa skuša tesarjem še vedno kaj odtrgati na plači. Od začetka je plačevala svojim tesarjem do 63 vin. na uro, sedaj pa je skoraj najvišja plača 56 vin. na uro. To je pač velika razlika, toda tvrdba se je postavila na stališče, češ, tesarji so brez organizacije in plačamo jih kakor hočemo. V Trstu ali v kakem drugem mestu se kaj takega ne bi moglo pripetiti. Pri nas pa so žal taki slučaji še vedno mogoči. To pa zato, ker je število organiziranih premajhno, da bi mogli krepkeje braniti svoje interese. Imamo pač organizacijo, toda ta je večini tesarjev deveta briga, le majhen del je onih, ki se v resnici bore za boljšo bodočnost, pa imajo ravno zaradi tega težko stališče. Ni dovolj, da jih že podjetnik ne gleda lepo pri delu, preganjajo jih še celo lastni sodelavci. Pretečeno soboto je zaupnik naše organizacije S. med odmorom opozoril tesarja Kožarja na organizacijo ter ga s prepričevalno besedo hotel pridobiti. Kožar pa se je po svoji sirovi navadi sprl z zaupnikom S. ter ga denunciral pri polirju, češ, da ga moti pri delu. Polir K. je našega zaupnika takoj odpustil z dela, ne da bi se prepričal, kaj da je na stvari resnice. Sodrugi S. je bil eden najmarljivejših tesarjev, pa je polir vseeno dal prednost alkoholiku Kožarju. Iz navedenega slučaja je razvidno, da morajo tesarji krepkeje strniti svoje vrste in izboljšati tujko, ki je umetno nasejana med nje. Da takih brutalnosti ne bodo mirno prenasali od strani tvrdbke, je več kot umljivo. V ponedeljek so tesarji imeli sestanek, na katerem so se v vseh prasnih dogovorili in zedinili. Za sedaj tovariši, je potrebno le eno. Stopite vsi v organizacijo, očvrstite jo tako, da boste v svoji usodi lahko sami odločevali. Na delo!

Raznoterosti.

Srednje šole pod komando oficirjev. Oficirji, ki uče po srednjih šolah streljanje in vodijo vojaške vaje, postanejo baje člani učiteljskega zbora s posvetovalnim glasom. Militaristično kapitalističnim potrebam bi bilo morda najbolje ustrezno, če izdajo vlade ukaz, naj oddajajo matere vse novorojenčke moškega spola v kasarno, kjer jih naj vzgoje v tope in pokorne slugе vladajočih mogotcev.

Zakaj vladarji ne stavkajo. Vladarji različnih dežel dobivajo od »svojega« ljudstva

Učiteljska tiskarna

Ljubljana, Frančiškanska ul. 6

— registrovana zadruga z omejeno zavezo. —

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za shode in veselice.

Letne zaključke

za društva.

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija.

naslednje letne mezde: Virtemberški kralj 2 milijona mark, saški kralj 3 milijone 704 tisoč mark, bavarski kralj 4 milijone 200 tisoč, nizozemska kraljica 2 milijona sto tisoč, švedski kralj poldrug milijon, danski kralj 1 milijon tisoč tisoč, španski kralj 8 in pol milijonov, italijanski kralj 12 milijonov 600 tisoč, nemški cesar 19 milijonov 230 tisoč, avstrijski cesar 27 milijonov, ruski car 34 milijonov 200 tisoč. Za silo imajo že!

Hrana za otroke. V Londonu so napravili velik poizkus, kakšna hrana je boljša za otroke, rastlinska ali mesna. 1000 otrok so hranili pol leta z rastlinsko, 1000 otrok prav tako dolgo z mesno hrano. Nato so preiskali zdravniki natančno vse izpremembe v zdravstvenem stanju otrok. Zdravniki so dognali, da je rastlinska hrana za otroke bolj zdrava nego mesna. Otroci, ki so se prehranjevali z rastlinsko hrano, so bolj zrastle in so bili težji in so kazali tudi v splošnem boljše zdravstveno stanje.

Odgovorni urednik: Ivan Tokan.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Delavske zadruge za Trst, Istro in Furlanijo.

Poslovodje in prodajalci

dobe takoj primerno mesto pri gorinaslovljenih konsumnih zadrugah, ki bodo v kratkem otvorile več novih skladišč v Trstu in na deželi.

Natančno izpolnjene ponudbe je nasloviti na osrednji urad Delavskih zadrug v Trstu, ulica S. Francesco d'Assisi 21, kjer se od 8.—10. ure jutraj dobi tudi vse potrebne informacije. — Znanje italijanščine pogoj.

Vodstvo.

Veleprima ogrska salama

5 kg kot vzorec v platno zaviti K 10-60 franko po povzetju razpošilja

FRIEDMAN HERMAN tvornica salam

Szatmar št. 202, Ogrsko.

== Reflektiram na stalne odjemalce. ==

H. SUTTNER, Ljubljana 34, Mestni trg št. 25.

Samo! K 4-10

Samo! K 4-10

Najbogatejša zaloga vseh vrst kakor tudi največja izbira zlatnine in srebrnine po jako nizkih cenah.

Zahtejte cenik, ki se razpošilja zastoni in poštne prosto.

Lastna protokolirana tovarna ur v Švici. Tovarniška znamka, IKO.

== Zastopstvo tovarne ur „ZENITH“ ==

St. 410 Nikel anker rem. Rosk. jako dobro idoča samo K 4-10.

Kneza Auersperga radioaktivno termalno kopališče

Toplice na Dolenjskem.

Dolenjskih železnih postaja Straža-Toplice, Gorki vrelci 38° C, čez 30.000 hektolitrov radioaktivne termalne vode vsak dan, veliki basini, posebne kopeli, mahovne kopeli, elektroterapija, masaža, konformno opremljene sobe, izborna restavracija. — Zdravi se: revmatizem, protin, neuralgije (ischias), neurastenija, histerija ženske bolezni itd. Prospekte razpošilja topliško ravateljstvo.

Sezija od 1. maja do 1. oktobra.

Ugodno kupite! v specialni modni in športni trgovini za gospode in dečke

J. KETTE, Ljubljana Franca Jožefa c. št 3

Klobuke slamnike čepice kravate srajce dežnike palice i. t. d.

Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev

registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tovarna na Glincah pri Ljubljani.

Priporoča se sl. občinstvu za izvrševanje

portalna, stavbena, pohištvena mizarska dela.

Prevzema kompletne oprave za

hotele, kavarne, vile, gostilne, privatna stanovanja.

Izdeluje se v lastni najmodernejši opremljeni tovarni na Glincah in se jamči za solidno delo.

Proračune se določijo na zahtevo brezplačno in v najkrajšem času.

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA v Ljubljani

Deniška gavnica 8.000.000 kron.

Stritarjeva ulica šte. 2.

Rezervni fondii okroglo 1.000.000 kron.

Poslovalnica I. c. kr. avstrijske državne razredne loterije.

Podružnice v Spljetu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici in v Celju.

Sprejema vloge na knjižice in na tekoči račun ter jih obrestuje od dne vloge po čistih

4 1/2 %

Kupuje in prodaja srečke in vrednostne papirje vseh vrst po dnevnem kurzu.

B. Götzl

Krasne novosti spomladanskih in polletnih oblek, površnikov domačega izdelka. Za naročila po meri največja izbira tu- in inozemskega blaga.

Brez konkurence!

Solidna postrežba.

Najnižje cene.

Ljubljana

Mestni trg št. 19.

Najboljši nakup vsakovrstnih modernih in trpežnih

čevljev

je v zalogi lastne tovarne

PETER KOZINA & K^o, Ljubljana na Bregu.

Cojzova hiša, poleg St. Jakobskega mostu.

(Varstvena znamka.)

Cena za gospode	K	14 [—]	17 [—]	20 [—]
„ „ dame	K	12 [—]	15 [—]	18 [—]
„ „ dečke	K	10 [—]	12 [—]	
„ „ otroke	K	5 [—]	6 [—]	7 [—]

Garantirana kakovost po teh cenah.

Cenejšje vrste od kron 1.50 naprej.

Dober tek

Je dobra stvar!
Zanemarjaj je nikar.

Dober tek

Imaš vsak dan, ako živiš

Želodčni liker „FLORIAN“ je pripravil tek in prebavo marsikomu, ki je zamaš kupoval draga in neprijetna zdravila!

Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.

GORČEVA

KOLESA PRIZNANO NAJ
BOLJŠA SEDANJOSTI X

A. GOREC

LJUBLJANA MARIJE TERE
ZIJE KESTA 57. 14. NOVI SVET
NASPROTI KOLIZEJA ZAH
TEVAJTE PRVI SLOV. CENIK
BREZPLAČNO

Nogavice in druge pletenine, dalje perilo, ovratnike in v to svrhu spadajoče blago dobite najceneje v specialni trgovini

A. & E. Skaberné; Mestni trg 10.

Velika izbira!

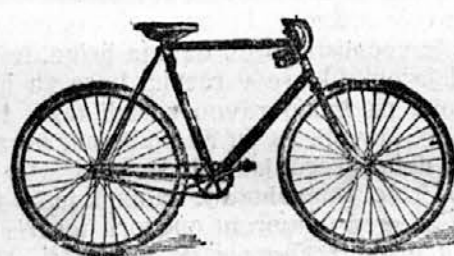
Solidna postrežba!

Ivan Jax in sin Ljubljana

Dunajska cesta šte. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

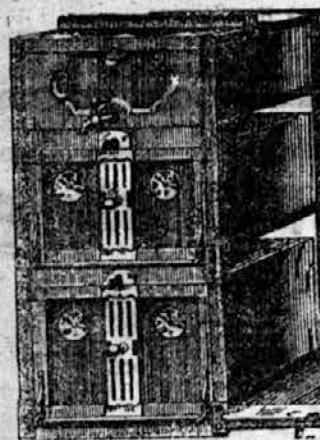

in stroje za pletenje
(Strickmaschinen)
za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastonj in franko.

Pozor stavbeniki!

Pozor občinstvo!

Izgotovljene štedilnike

solidno domače delo, prodaja po jako nizkih cenah.

Rudolf Geyer, ključavničarski mojster Ljubljana 4,
Cesta na Rudolfovo železnico šte. 10.

priporoča tudi vsa v stroko spadajoča dela, vrtno, stopniščne in balkonske ograje, rastlinjake itd., ter vsa popravila.

Deležni kapital K 80.000.

Rezervni skladi K 15.000.

Splošno kreditno društvo

registrovana zadruga z omejeno zavezo

: : v Ljubljani, Šelenburgova ulica šte. 3. : :

Eskontuje: menice, devize, fakture. — Oskrbuje inkasso za svoje člane. — Daje predjume na vrednostne papirje in blago v javnih skladiščih. Osební kredit.

Denarne vloge sprejema v tekočem računu ali na vložne knjižice. — Vložni denar obrestuje po 5% od dne vloge do dne dviga. — Rentni davek plača iz svojega.

Obratuje le s svojimi člani. Član postane, kdor vzame en opravični delež v znesku kron 20. Glavni deleži po kron 200. Zaveza enkratna; omejena. Članov 700.

Živahna zveza z Ameriko; v vseh krajih Združenih držav ima svoje zastopnike — zato oskrbi lahko vse potrebne informacije iz teh krajev.

Za varčevanje ima

lične domače hranilnike.

Anton Bajec

naznanja sl. p. n. občinstvu, da se nahaja njegov

cvetlični salon

samo pod Trančo poleg Cevljarskega mostu.

Velika zaloga suhih vencev.

Izdelovanje šopkov, vencev, trakov itd.

Okusno delo in zmerne cene.

Zunanja naročila se točno izvršujejo.

Vrtnarija na Tržaški cesti 34.

„SLAVIJA“

GENERALNI ZASTOP „SLAVIJE“ VZAJEMNO ZAVAROVALNE BANKE V LJUBLJANI.

VZAJEMNO ZAVAROVALNA BANKA V PRAGI,

pogodbe, posebno za življenje in proti požaru le pri njej. — BANKA „SLAVIJA“ ima posebno ugodne pogoje in prikladne načine za zavarovanje življenja. Njeni tarifi za preskrbljenost za starost, za slučaj smrti roditeljev, za doto otrokom, so najcenejši. Ona razdeljuje ves čisti dobiček svojim članom. Življenske police banke „Slavije“ so neposredno in nezapadljive. Gmočno podpira banka „Slavija“ narodna društva in organizacije, prispeva k narodnim dobrotinam namenom in stremi za izboljšanjem in osamosvojitvijo narodnega gospodarstva. Ogromni rezervni fond K 60,780,726-18 jamčijo za popolno varnost. Čistega dobička je do sedaj izplačala svojim članom življenjskega oddelka nad K 3 milijonov Kapitalij in škod pa je do sedaj izplačala K 129,985 304-25 Vsa pojasnila daje ter cenike in razkazila razpošilja drage volje in poštine prosto

Potniki
v severno in južno AMERIKO
se vozijo sedaj le po domači avstrijski progi

AVSTRO-AMERIKANA

Trst-Newyork, Buenos Aires-Rio de Janeiro

z najnovejšimi brzoparniki z dvema vrtnicama, električno razsvetljavo, brezčimnim bozjavom, na katerih je za vsakega potnika preskrbljeno, da dobi dovolj domače hrane z vinom, svež kruh, postelje, kopeli itd.

Odhod parnikov:

v sev. Ameriko vsako soboto, v južno Ameriko vsakih 14 dni.

Trst-New-York, vsako soboto.

Trst-Južna Amerika, vsakih 14 dni.

Trst-Kanada, vsak mesec.

Vsakovrstna pojasnila daje drage volje brezplačno pri glavni agenturi za Kranjsko, Stajersko in Koroško:

SIMON KMETETZ, Ljubljana,

Kolodvorska ulica šte. 26.